

Soạn bài: Về luân lí xã hội ở nước ta

(Trích *Đạo đức và luân lí Đông Tây* - Phan Châu Trinh)

Hướng dẫn Soạn bài: Về luân lí xã hội ở nước ta (Phan Châu Trinh)

Câu 1: Cấu trúc đoạn trích gồm có 3 phần:

- Phần 1: Khẳng định nước ta chưa có luân lí xã hội.
- Phần 2: Sự thua kém về luân lí xã hội của ta so với phương Tây.
- Phần 3: Chủ trương truyền bá XHCN cho người Việt nam.

Chủ đề tư tưởng của đoạn trích: Cần truyền bá chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam để gây dựng đoàn thể nhằm hướng tới mục đích giành độc lập, tự do.

Câu 2:

Phần 1: Tác giả đã chọn cách vào đề trực tiếp, thẳng thắn, gây ấn tượng mạnh mẽ cho người nghe.

- Phủ định tuyệt đối: Nước ta tuyệt nhiên không ai biết đến xã hội luân lí.
- Tác giả còn phủ nhận sự ngộ nhận, sự xuyên tạc vấn đề của không ít người.

+ Một tiếng bè bạn không thể cho thay xã hội luân lí được.

+ Những người học ra làm quan thường nhắc câu "*Tề gia, trị quốc, bình thiên hạ*" nhưng mấy ai hiểu đúng bản chất của vấn đề "bình thiên hạ".

- Sự sống động trong tư duy, sự nhạy cảm trong quan hệ giao tiếp của tác giả thể hiện ở phần đầu đã khẳng định uy lực lời nói, tạo ấn tượng mạnh mẽ.

Câu 3:

Phần 2: Hai đoạn đầu tác giả đã so sánh bên châu Âu, bên Pháp với

bên mình về những điều:

- Ý thức nghĩa vụ giữa người với người (là giữa người này với người kia, mỗi người với mọi người, cá nhân với cộng đồng):

+ Xã hội ở Châu Âu: đề cao dân chủ, coi trọng sự bình đẳng của con người, không chỉ quan tâm đến từng gia đình, quốc gia mà còn cả thế giới. Dẫn chứng cụ thể: *"Bên Pháp, mỗi người khi người có quyền thế, hoặc Chính phủ, lấy sức mạnh mà đè nén quyền lợi riêng của mỗi người hay một hội nào, thì người ta hoặc kêu nài, hoặc chống cự, hoặc thị sai, vận động kì cho đến được công bình mới nghe"*. Nguyên nhân vì người ta có đoàn thể, có công đức, ý thức sẵn sàng làm việc chung, sẵn sàng giúp đỡ lẫn nhau, tôn trọng quyền lợi của nhau.

+ Ở ta thì *"Người nước ta không hiểu cái nghĩa vụ loài người ăn ở với loài người"*, không biết cái nghĩa vụ của mỗi người đối với nhau, dẫn đến tình trạng ai sống ai chết mặc ai, người này không biết quan tâm đến người khác. Dẫn chứng cụ thể là: *"Đi đường gặp người bị tai nạn, gặp người yếu bị kẻ mạnh bắt nạt cũng ngoảnh mắt đi qua, hình như người bị nạn khốn ấy không can thiệp gì đến mình"*. Có hiện tượng ấy là do "người nước mình" thiếu ý thức đoàn thể?

Câu 4: Nguyên nhân của việc dân không biết đoàn thể, không trọng công ích:

- Hồi cổ sơ ông cha ta đã có ý thức đoàn thể, cũng biết đến công đức.

- Lũ vua quan phản động, thói nát, *"ham quyền tước, ham bả vinh hoa"*, *"muốn giữ túi tham của mình được đầy mãi"* nên đã tìm cách *"phá tan tàn đoàn thể của quốc dân"*.

- Tác giả hướng mũi nhọn đả kích vào bản chất phản động, thói nát của bọn vua quan:

+ Không quan tâm đến cuộc sống của dân.

+ Muốn dân tối tăm, khốn khổ để chúng dễ dàng thống trị, vơ vét.

+ *"rút tĩa của dân"* để trở nên giàu sang, phú quý.

+ Dân không có đoàn thể nên chúng mặc sức lộng hành mà không có ai lên tiếng, tố cáo, đánh đổ.

+ Quan lại chỉ toàn là bọn người xấu chạy chức, chạy quyền.

- Tác giả dùng những từ ngữ, hình ảnh gợi tả, lối so sánh ví von sắc bén thể hiện thái độ căm ghét cao độ đối với chế độ vua quan chuyên chế.

+ *"bọn học trò"*, *"bọn thượng lưu"*, *"kẻ mang đai đội mũ"*, *"kẻ áo rộng khăn đen"*, *"bọn quan lại"*, *"ngắt ngưỡng ngôi tin"*, *"lúc nhúc lay"*

dưới"...

=> Thể hiện tấm lòng của một người có tình yêu đất nước thiết tha, xót xa trước tình cảnh khốn khổ của người dân, luôn quan tâm đến vận mệnh của dân tộc, căm ghét bọn quan lại xấu xa thối nát. Dưới mắt tác giả, chế độ vua quan chuyên chế thật vô cùng tồi tệ, cần phải xoá bỏ triệt để.

Câu 5: Cách kết hợp yếu tố biểu cảm với yếu tố nghị luận trong đoạn trích:

- Yếu tố nghị luận thể hiện ở hệ thống luận điểm gắn bó chặt chẽ giữa các phần; lí lẽ; dẫn chứng; tranh luận; bày tỏ chính kiến....
- Yếu tố biểu cảm: câu cảm thán, câu hỏi tu từ, hình ảnh ví von... Yếu tố biểu cảm góp phần làm cho lí lẽ của bài diễn thuyết tăng thêm sức thuyết phục. Người nghe cảm thấy tác giả không chỉ nói bằng lí trí tỉnh táo mà còn bằng trái tim đầy xót xa trước tình trạng trì trệ thê thảm của xã hội Việt Nam.

II. Luyện tập

Câu 1:

Phần tiểu dẫn đã nói rõ Phan Châu Trinh chủ trương cứu nước bằng cách lợi dụng thực dân Pháp, hủy bỏ chế độ Nam triều, cải cách đổi mới (duy tân) mọi mặt làm cho dân giàu, nước mạnh, trên cơ sở đó tạo nền độc lập quốc gia. Trong bài diễn thuyết này, cùng với việc thúc đẩy gây dựng tinh thần đoàn thể vì sự tiến bộ, Phan Châu Trinh vạch trần sự xấu xa, thối nát của chế độ vua quan chuyên chế là nhằm mục đích ấy. Có thể hình dung tâm trạng Phan Châu Trinh khi viết đoạn trích này là căm ghét bọn quan lại phong kiến, thương xót đồng bào, lo lắng cho đất nước, hi vọng vào tương lai tươi sáng của dân tộc.

Câu 2:

Phan Châu Trinh là một người có tình yêu đất nước thiết tha, quan tâm đến vận mệnh của dân tộc, xót xa thương cảm trước tình cảnh khốn khổ của nhân dân, hết sức căm ghét bọn quan lại xấu xa, thối nát. Đoạn trích cũng cho thấy tầm nhìn xa rộng, sắc sảo của ông. Ông thấy được mối quan hệ mật thiết giữa truyền bá xã hội chủ nghĩa, gây dựng tinh thần đoàn thể với sự nghiệp dân tộc, độc lập. Tất nhiên, cái đích cuối cùng là giành độc lập, tự do nhưng lựa chọn bước đi phải tỉnh táo. Phan Châu Trinh nhận thấy dân trí nước ta quá thấp, ý thức đoàn thể quá kém, cho nên ông kêu gọi gây dựng đoàn thể. Nhưng muốn thế phải có tư tưởng mới, tư tưởng xã hội

chủ nghĩa, vì thế phải "*truyền bá xã hội chủ nghĩa trong dân Việt Nam này*".

Câu 3: Chủ trương xây dựng nền luân lí xã hội ở Việt Nam của Phan Châu Trinh đến nay vẫn còn có ý nghĩa thời sự:

- Cảnh báo nguy cơ tiêu vong các quan hệ xã hội tốt đẹp do lũ người "*ham quyền tước, ham bả vinh hoa*" (Thời nào cũng có) gây nên.
- Khơi dậy niềm lo âu vì sự chậm tiến của đất nước do ý thức dân chủ chưa được phát huy cao.
- Nhắc nhở tầm quan trọng của đoàn thể trong đời sống cộng đồng.